Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—58.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւ բաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ ԳԱԼԻԱ „ԿՈՄԷՏԱ" ԸՆԿ.
25 հատը—15 կոպ., 10 հատը—6 կոպ. (Ե. Ու.) — ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ: —
986. 0—21

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и Ко, և նրա բաժանմունքներում.—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

1913 Թ-ի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 Թ. լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» եւ հայ կինը» և 2) «Մշակի» քառասնամեակ».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ.

Շողակաթ Մահտեսի-Թադէոսեան Բոստանջեանն իր զաւակներով ու հարսով յայտնում են խորին վշտով ազգականներին ու ծանօթներին անմոռանալի ամուսնու, հօր և սկեսայրի՝

Ալէքսանդր Նահապետեան ԲՈՍՏԱՆՋԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ մարտի 6-ին, առաւօտեան ժամը 10½-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ: Ամբիծքը այսօր, երեկոյեան ժ. 6-ին, հանգուցեալի բնակարանում: Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, մարտի 9-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին բնակարանից (Ելիզավետինսկայա № 212) դէպի Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցին (Վորոնցովի արձանի մօտիկ):
Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը: 183. 2—1

Ղազարոս և Վաղարշակ Նահապետեան և Հերիքնազ ու Վերգինէ Բոստանջեանները իրանց զաւակներով խորին կսկիծով յայտնում են ազգականներին ու ծանօթներին իրանց թանգագին եղբօր, տագրի և հօրեղբօր՝

Ալէքսանդր Նահապետեան ԲՈՍՏԱՆՋԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ մարտի 6-ին, առաւօտեան ժամը 10½-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ: Ամբիծքը այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին հանգուցեալի բնակարանում: Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, մարտի 9-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին բնակարանից (Ելիզավէտինսկայա № 212) դէպի Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցին (Վորոնցովի արձանի մօտիկ):
Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը: 184. 2—1

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱՅԻ ՀՐԱՒԵՐՈՎ

ՅԱՍՏՐՈԼՆԵՐ
ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԽՄԲԻ
Ղեկավարութեամբ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ

Ուրբաթ, մարտի 8-ին
Մասնակցութեամբ տիկ. ՄԱՑՍՈՒՐԵԱՆԻ
ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ
Դրամա 4 գործ. 12 պատկերով, Լ. Ձանթի:
Նոփական դեկորներ և հագուստներ: Նրգեցիկ խումբ և երաժշտութիւն, յատկապէս այդ պիէսի համար հօրինուած:

Շաբաթ, մարտի 9-ին
Առաջին անգամ հայերէն լեզուով Թիֆլիսի բեմի վրա
ՊԱԴՈՒԱՅԻ ԴՔՍՈՒՀԻՆ
Դրամա 5 գործ., Օսկար Ուայլդի, Թարգմ. Արծիւի:

Երեքշաբթի, մարտի 12-ին
ՀԱՄԼԷՏ
Ողբերգ. 5 արար. և 12 պատկ., Շէքսպիրի, Թարգմ. Յ. Խան-Մասէհեանի:
Համլէտի դերը առաջին անգամ Թիֆլիսում կը կատարէ պ. ԶԱՐԻՖԵԱՆԸ:
ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԸ. տ. տ. Ադամեան, Ազնիւ, Արաքս, Աստղիկ, Մելիք-Շահնազար. պ. պ. Աճարոնեան, Անդրանիկ, Ալլահվերդեան, Աւալեան, Զարիֆեան, Շահխաթունի, Միրզոյեան, Ուշտունի, Խաժակ, Սափարեան, Ստեփանեան և սեկցիայի ժիրոզները:
Ռեժիսորական խորհուրդ
Ցուցարար՝ Թորոսեան
Տոմսակները վաճառվում են թատրոնի կասսայում:
ՏԵՂԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՆ:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:

ԲԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի: Բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, ՌԱԴԻԻ պրէպարատներով և վիբրուժական միջոցով՝ ՊՆԵՎՄՕՏՕ-ՐԱԿՍՈՎ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—1-ը և երեկոյեան ժամը 5—8-ը:
Չքաւորներին առ. ժամը 9—10-ը ձրիաբար:
Սոլոլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Դանովսկայա): Հեռախօս 7—92.
(ա.օ.) առ. 92. 100—24

ՋԵՌՔԻՑ ԴՈՒՐՍ Է ԳԱԼԻՍ

Մի քանի տարի սրանից առաջ Թիֆլիսում խօսում էին կազմելու մի ընկերակցութիւն, որը գնէր ծախու հողեր և յետոյ որոշ պայմաններով վաճառէր գիւղացիներին:

Այն ժամանակ հողերը էժան էին, այժմ նրանք շատ թանգ են: Ընկերակցութիւնը փնասներ արած չէր լինի:

Ընկերակցութիւն չը կազմվեց: Եւ նրա հետ կապված մտադրութիւններն էլ մնացին անկատար:

Ընկերակցութիւն չը կազմվեց նախ այն պատճառով, որ խոշոր դրամատէրերը չը վստահացան մօտենալ հողային գործերին խառնակութիւնների սպառնալիքներից վախեցած, երկրորդ, այն, որ գաղափարական անձնաւորութիւններ երկիւղ կրեցին, թէ մի գուցէ հողային սպեկուլեացիայի կոհակների մէջ ընկնեն և հարստահարիչների դեր ստանձնեն:

Իսկ հողը թանգացաւ և շատ թանգացաւ: Նա և ներկայումս արագօրէն թանգանում է և մերձակայ ապագայում նա պէտք է սարսափելի գների հասնի:

Մեր աչքի առաջ մեր երկրի հողային հարցը վտանգաւոր բնաւորութիւն է ստանում, և մենք ժամանակակիցներս անընդունակ և ապիկար ենք հանդիսանում օգնելու մեր գիւղացուն, երբ այդ կարող ենք իրական աջակցութեամբ:

Այն հողը, որ օրինակ Գանձակի և Ջիվանշիրի գաւառում մի քանի տարի սրանից առաջ չէր գտնում 15—30 ռուբլով գնողների, այժմ ծախվում է 50—100 ռուբլով դեսեատինը:

Երեւանեան նահանգում ջրարբի հողը ծախվում է այգու կամ տնատեղերի գներով:

Հողը թանգացել է: Թանգացել է նաև Ռուսաստանի ներքին սահմաններում: Սևահողային նահանգներում հողի դեսեատինը ներկայումս գնահատվում է 400—600 ռուբլի: Եւ շատերը ներքին նահանգներից հեռանում են՝ որոնելու ազատ հողեր ուրիշ տեղերում՝ Միջին Ասիայում, Կովկասում, Սիբիրում: Այդ եկողների համար ձեռնտու են մեր այն հողերը, որոնք գտնվում են Թիֆլիսի, Գանձակի, Բագուի նահանգներում: Եւ ահա մենք տեսնում ենք, թէ ինչպէս սակարկութիւններ են լինում գնելու կալուածքներ մեր երկրի զանազան մասերում: Այդ հող որոնողների մէջ կան սպանական մերինօս պահող խաշնարածձեռնարկողներ, մրգաբուծութեան և ուրիշ գիւղատնտեսական ճիւղերի հետամուտ եղողներ:

Մենք, անկասկած, ողջունել կարող ենք ամեն մի նոր արդիւնաբերող ուժի, ամեն մի խոշոր մասնագիտական գործ իրականացնողի, բայց միևնոյն ժամանակ չենք կարող աչքաթող անել այն անմխիթարական հանգամանքը, որ տեղական սակաւահող գիւղացին անկարող է ինքը տէր դառնալ ազատ հողերին և ձեռք բերելով նրանց դուրս գալ այն տնտեսական տագնապից, որի մէջ նա գտնվում է անհողութեան կամ սակաւահողութեան պատճառով:

Մենք վերջին տասնեակ տարիներում յաճախ և շատ յաճախ գարթեցրինք հողեր գնելու խնդիրը. յորդորեցինք, որ մեր գիւղացիութիւնը օգտվի նպաստաւոր պայմաններից և գնի ծախու հողերը, քանի որ նրանք գոյութիւն ունեն և էժան են գնահատված:

Մեր անշարժութիւնը, դանդաղկոտութիւնը, ձեռներէցութեան բացակայութիւնը և անտարբերութիւնը արգելք եղան մի որևէ լուրջ ձեռնարկութիւն սկսելու, և հարցը մնում է նախկին իր վիճակի մէջ այն զանազանութեամբ միայն, որ այժմ հողերը չափազանց թանգացել են, իսկ նրանց մի մասը արդէն ընկել է մասնաւոր ձեռնարկուների տրամադրութեան տակ:

Կանցնի մի քանի տարի էլ, և երբ մեր ժողովուրդը փոքր ինչ կը շարժվի տեղից, այլ ևս հող մնացած չի լինի ապարէզում, որ նա գնի:

Ուշացած կը լինենք, ինչպէս արդէն բաւական չափով ուշացել ենք:

Միթէ այժմ էլ չը պէտք է ձեռնարկենք նպատակայարմար միջոցների՝ աջակցելու մեր գիւղացուն, որ նա ապահովի իրան հողով, քանի որ սա դեռ ազատ տարածութիւններ ունի:

Ա. Քալանթար

ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Փոխարքայի առողջական դրութեան մասին բիւլլետեններ կը հրատարակվեն այսուհետև օրամէջ: Ընդհանուր դրութեան մէջ առ այժմ առանձին փոփոխութիւն չը կայ: Ամենուրեք մաղթանքները շարունակվում են:

—

Փոխարքայի առողջական դրութեան համար ի Թիւս այլոց մաղթանք կատարեց Թիֆլիսի հայ կուսանաց անապատը:

Ներքին-Ախտայից մեզ գրում են, որ մարտի 5-ին այնտեղի եկեղեցում, ծխատէր Ռ. ք. Տէր-Գէորգեանի նախաձեռնութեամբ և հոգևորականութեան մասնակցութեամբ, հանդիսաւոր մաղթանք է կատարվել Կովկասի փոխարքայի առողջութեան համար: Մաղթանքին ներկայ են եղել ատիճանաւորներ և հոծ բազմութիւն ժողովրդի:

ՅՈՒՆԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՍՊԱՆՈՒՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 մարտի

Սալոնիկ.—Թագաւորը սպանվեց յոյն ... ջին կրակից յետոյ թագաւորին ուղեկցող շտաբլմէյստէրը բռնեց չարագործին և այդպիսով արգելք եղաւ յետագայ կրակոցներին, բայց առաջին իսկ գնդակը մահացու վէրք էր հասցրել: Հիւանդանոց տանելու ժամանակ թագաւորը վախճանվեց: Գնդակը խրվեց թիկունքը, ուսից ներքև, և մտաւ փորը: Մարդասպանը միանգամայն աննորմալ է: Ազգաբնակութիւնը, որի մէջ թագաւորը Սալօնիկում գտնված կարճ ժամանակամիջոցում ձեռք բերեց մեծ համակրանք, խորին վշտով իր անսահման ցաւակցութիւնն է յայտնում թագուհուն.
... փուշտ: Մարդասպանը կալանաւորվեց հէնց տեղն ու տեղը:

—

Աթէնք.—Արքայազն Նիկօլայը հեռագրում է երեկոյեան, որ թագաւորը մահափորձի զոհ դարձաւ և վախճանվեց կէս ժամ յետոյ:

«Բէկտիվանը» հաղորդում է, որ միջոցներ են ձեռք առնված կարգուկանոնը պահպանելու համար:

Համաձայն հեռագրական բիւրոյի ստացած հեռագրերի, թագաւորի զբօսնելու ժամանակ թիկունքից կրակեցին երկու հոգի, որոնցից մինը, լուրերի համաձայն, աննորմալ Ալէքսանդր Սխինաս էր:

Գահաժառանգը անմիջապէս վերադարձաւ Եպիրոսից: Երեկոյեան եկաւ թագուհին, որ գիշերը անցրեց Սալօնիկում ռուսական շոգենաւի վրա:

Թագուհին կէս գիշերին մեկնեց Սալօնիկ:

Սխինասը 40 տարեկան է, հրաժարվում է յայտնել յանցագործութեան շարժառիթները: Օֆիցէրներից մինի այն հարցին, թէ ինչպէս նա չը խնայեց երկրին, պատասխանեց, որ նա սօցիալիստ է: Սխինասը իրան միանգամայն սառնասիրտ է պահում:

—

Աթէնք.—Ականատեսների ասելով արքայապանին ձերբակալեցին թագաւորի ետևից գնացող կրէտացի ժանդարմները: Թագաւորը վայր ընկաւ մի մանրավաճառի կրպակի առաջ, որ առաջինը վազեց օգնութեան: Թագաւորը ոչ մի խօսք չարտասանեց: Մայթի վրա ոչ մի արեան հետք չը մնաց: Զինւորները ձեռքերի վրա տարան թագաւորին հիւանդանոց: Մարդասպանի մօտ խուզարկելիս գըտնըվեցին ծոցի տետր, փամփուշտներ ու ատրճանակ: Ուղեկիցների տեղեկութիւնների համաձայն՝ մարդասպանը ապրում էր արտասահմանում, եկաւ Սալօնիկ գրաւումից յետոյ. քաղաքական շրջանների տեղեկութիւնների համաձայն, նա յայտնի անիշխանական է:

Աթէնքի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ բոլոր լրագիրները ընդարձակ յօդուածներ են տպում հանգուցեալ թագաւորի յիշատակին, որին անուանում են խելացի ու սիրված, նրա մահը համարում են ազգային դժբաղդութիւն: Թագուհին, տեղեկանալով մահվան մասին, հեկեկաց և ուշաթափվեց:

Յայտարարվեց վեց ամսով սուգ պետութեան մէջ և մի տարով՝ պալատում: Ժողովուրդը չէ կամենում հաւատալ սոսկալի իրողութեանը:

—

Լոնդոն.—Թագաւորը պաշտօնական տեղեկութիւն ստացաւ, որ յունաց թագաւորը սպանված է իր բնակարանի մօտ: Մարդասպանը գտնվում էր թագաւորից մօտաւորապէս երկու եարդ հեռաւորութեան վրա:

—

Լոնդոն.—Բոլոր լրագիրները յօդուածներ են տպում յունաց թագաւորի յիշատակին, գայրոյթ յայտնելով սպանութեան առիթով և վշտակցութիւն՝ անգլիական թագաւորական ընտանիքի և նրան ազգակից թագաւորական տըների վշտին:

—

Կոպէնհագէն.—Թագաւորի անձնական քարտուղարը Սալօնիկից դանիական ծովային օֆիցէրից հեռագիր ստացաւ, թէ թագաւորը սպանվեց ժ. 5 և 20 ր. այն պահին, երբ զբօսնում էր իր ադիւտանտ Ֆրանգուլիի ուղեկցութեամբ: Թագաւորի մահվան տեղեկութիւնը ստանալուն պէս Գէջօվը ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց Վենիզէլօսին բալկանեան դաշնակցութեան առաջին գործիչներից մինի մահվան առիթով:

—

... յունաց Գէորգ թագաւորի յիշատակը ոտքի կանգնելով, որոշեց ցաւակցական հեռագիրներ ուղարկել Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնային, յունաց թագաւոր Կոնստանդինին և այրիացած թագուհուն:

—

Պետերբուրգ.—Անիչկեան պալատի եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց յունաց թագաւորի յիշատակին Թագաւոր Կայսրի, Կայսրուհիներ Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի և Մարիա Ֆէօդորօվնայի և Մեծ Իշխանների ու Մեծ Իշխանուհիների ներկայութեամբ:

—

Պետերբուրգ.—Պետական Դումայում նախագահ Ռօձեանկօն, յայտնելով հելլէնների թագաւորի սպանութեան ցաւալի տեղեկութեան մասին, առաջարկեց յարգել բարեկամ երկրի միապետի յիշատակը յոտնկայս: Բոլորեքեան կանգնում են: Յետոյ Ռօձեանկօյի առաջարկութեամբ Դուման լիազօրում է նախագահին ցաւակցական հեռագիրներ ուղարկել Թագաւոր Կայսրին, սպանված թագաւորի օգոստափառ ընտանիքին, Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնային և դեսպանի միջոցով խորին վիշտ արտայայտել յունական թագաւորական գերդաստանին, ապա ցաւակցական հեռագիր յղել յունաց պատգամաւորական պալատին և որոշեց կատարել հոգեհանգիստ:

—

Սալօնիկ.—Արքայազն Նիկօլայը ժողովեց օֆիցէրներին՝ նոր թագաւորին երդում տալու համար:

Քաղաքում հանգիստ է:

—

Սալօնիկ.—Թագաւորի մարմինը զըմռսվեց և դրվեց պալատում դիաստանի վրա, որ ծածկված է յունական դրօշակով:

Արքայազն Նիկօլայը ազդարարեց ազգաբնակութեանը՝ թագաւոր Կոնստանդինի գահ բարձրանալու մասին:

—

Աթէնք.—Հռոմի յունաց հաւատարմատարը Սան Ջուլիանօյից ստացաւ ցաւակցական նամակ՝ յունաց միապետի մահվան առիթով: Նամակում մատնանշված է, որ միապետը ընկաւ այն րօպէին, երբ աջողութեամբ պսակվեցին նրա ամբողջ կեանքի ջանքերը:

—

Պարիզ.—Ամբողջ մամուլը ընդգծում է հանգուցեալ Գէորգ թագաւորի ծառայութիւնները, յիշում է դէպի Ֆրան-

սրան տածած բարեկամութիւնը և ա-սում է, որ Թագաւորը զոհվեց Յու-նաստանի ապօթէօզի րոպէին։

Պրեզիդենտ Պուանկարէն ցաւակցու-թիւն յայտնեց Կոնստանդինին, Բրիա-նը և Ժօնարը՝ Վէնիզէլոսին։

—

Բէլգրադ.—Տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ հանգուցեալ Գէորգ Թագաւորի յիշատակին։

—

Սօֆիա.—Դանեվը հեռագրով ցա-ւակցութիւն յայտնեց յունաց պատգա-մաւորական պալատի նախագահին և ցաւակցութիւն՝ յունական ազգի ներ-կայացուցիչներին։

Յունաց Թագաւորի յիշատակին կա-յացած հոգեհանգստին ներկայ էին Ֆէրդինանդ Թագաւորը, մինիստրները, դիպլօմատիական մարմինը և բարձ-րաստիճան պաշտօնական անձինք։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ԳԷՈՐԳ I

Այն րոպէին, երբ 40-ամեայ Թագաւո-րութիւնից յետոյ Յունաստանի Թագաւոր Գէորգ I իր գործի տարած փառաւոր յաղ-թութիւններով բարձրացրեց փոքրիկ Յու-նաստանը, լայնացրեց նրա սահմանները, ահա այդպիսի մի րոպէին նա զրկվում է կեանքից և հետեաբար հնարաւորութիւնից ու սրախութիւնից՝ տեսնելու իր երկրի բարգաւաճումը ու ծաղկումը և գործի [illegible]

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 մարտի

[illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ա. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԸ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅՈՒՄ

[illegible]

եւամեայ ծառայութեան օրինագիծը զինւորական մինիստրի այն յայտարա-րութեան ազդեցութեան տակ, թէ օ-րինագծի մերժումը համազօր կը լինի ազգային դժբաղդութեան։

Քաղաքական գործիչների մեծամաս-նութիւնը ներկայ ներքին ճգնաժամը համարում է ամենալուրջ ճգնաժամե-րից մինը, որ կարող է շատ երկար տեւել, որովհետեւ նա երկպառակութիւն է մտցնում պալատների միջև զուտ քա-ղաքական հարցում։

—

Փարիզ.—Պետերբուրգ մեկնեց ֆրան-սիական նոր դեսպան Դէլկասէն։

—

Պետերբուրգ.—Երեկոյեան արտասահ-ման մեկնեց ֆրանսիական նախկին դեսպան Լուին։ Կայարանում հրաժեշտ տուին արտաքին գործերի մինիստրը և դիպլօմատիական մարմինը։

—

Պետերբուրգ.—Եկաւ բուլղարական հե-րոս գեներալ Ռատկո Դիմիտրիեվը։

—

Դիժօն.—Վախճանվեց զինւորական նախկին մինիստր գեներալ Անդրէն։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 մարտի

Պէկին.—Երկու օր իրար եւեւից պա-լատում ժողովրդի հոծ բազմութեան և ազգաբնակութեան բոլոր խաւերի պատգամաւորութիւնների ներկայու-թեամբ տեղի էին ունենում սգահան-դէսներ ի յիշատակ հանգուցեալ կայս-րուհու։

—

Մուկդէն.—Չժանցախլուանին Պէկի-նից կարգադրված է 4 նոր զօրաբա-նակ կազմել Մոնղոլիա արշաւելու հա-մար։ Չժանցախլուանը Տեանցզինի գերմանական ֆիրմային պատուիրեց 52 դաշտային թնդանօթ ու 58 գըն-դակացիր։

Արգելվեց արծաթ արտահանել Ման-ջուրիայից։

—

Տօկիօ.—Ստորին պալատում ուղղված հարցին՝ արտաքին գործերի մինիստրը պատասխանեց, որ չինական հանրա-պետութիւնը ճանաչելու ժամանակը դեռ չէ հասել։ Չինաստանում տակա-ւին լիակատար հանգստութիւն չէ տի-րում։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 մարտի

[illegible] րի համար։

—

Կ. Պօլիս.—Մուդաֆին կենտրոնացել են մեծ թւով բուլղարներ, որոնք դրել են խոշոր թնդանօթներ Թիւրքական ռազմանաւերին հեռու տարածութեան վրա պահելու նպատակով։

Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակցի տեղե-կութիւնների համաձայն՝ Բ. Դուռը թեքված է հաշտութեան մեծ պետու-թիւնների առաջարկած պայմաններով, ցանկանալով այդ հաշտութիւնը կնքել Ադրիանուպօլսի անկումից առաջ, որը թէև հերոսաբար պաշտպանվում է, սակայն զգում է ռազմամթերքի և ուտելիքի պակասութիւն։

—

Կ. Պօլիս.—Չաթալջայի դիրքերի բո-լոր տարածութեամբ սկսվել է վերջ-նական ճակատամարտ։

—

Լօնդօն. — Կայացաւ դեսպանների խորհրդակցութիւն։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ՀԱՅՑ ՀԱՐՑԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(La Petite Gironde-ի յօդուածը)

[illegible] ստորագրած կառավարութիւններուն մօտ անոնց օգնութիւնը ստանալու համար վերջ-նապէս բարենորոգումներու ներմուծման մա-սին, որ շատ անգամ խոստացուեցան Թիւր-քիոյ կողմէ և միշտ առկախ թողուեցան։ Հայկական այս խնդիրը ամենուն լաւ ծա-նօթ չէ, սակայն միայն գիտեն շատեր, թէ ուր կը գտնուի Հայաստան.... Ռուս դիւա-նագէտ մը կըսէր. «Ես հայեր կը ճանչնամ, բայց Հայաստան չեմ ճանչնար»։ Եւ իրօք, բացի արեւելագէտներու և դիւանագէտնե-րու սահմանափակ շրջանակէ մը, քաղաքա-կիրթ աշխարհն այս դժբաղդ ժողովուրդ-ներուն մասին շատ քիչ բան միայն գիտէ, այսինքն այն ահռելի ջարդերը, որոնց զոհ եղան անոնք, 1893—95. Անոնց մասին ա-մենէն աւելի սա գաղափարը տարածուած է, թէ հայերը վաշխառուներու և խարդախ-ներու ժողովուրդ մըն են, որ չահեկանու-թեան չընծայեր, կամ խռովարարներ են, Թիւրքիոյ թշնամիներուն կողմէ վարձուած։ Անոնք զզուելի զրպարտութիւններ են, երբ մարդ խորհի, թէ անոնք կըլլան ան-ռելիօրէն խոշտանգուած ժողովուրդի մը համար, և այսպիսի զրպարտութիւններ հա-ւատ կը գտնեն միայն այն պատճառով, որ ընդհանրապէս ագիտութիւն կը տիրէ հայե-րուն, անոնց բարքերուն, պատմութեանը և Արևելքի մէջ անոնց դերին նկատմամբ։

Հայաստան, որ երբեմն իր անկախու-թեան ժամանակ իր մէջ կը բովանդակէր Փոքր Ասիոյ մէկ մեծ մասը և Կովկասի մէկ կարեւոր բաժինը, այժմ բաժնուած է երկու մասի։ Առաջինը՝ կովկասեան բաժին, մէկուկէս միլիոն բնակիչով, և Ռուսիոյ ձեռքը, իսկ միւսը՝ Թիւրքական բաժինը 1.300,000 հայ բնակիչով։ 1878-ի ռուս և թիւրք պատերազմէն առաջ Թիւրքական Հայաստանը կազմուած էր երեք նահանգ-ներէ, որոնց հայերը կը կազմէին բնակ-չութեան ստուար մեծամասնութիւնը։ Պա-տերազմէն ետքը Թիւրքիա զայն բաժնեց վեց նահանգի, անոր կցելով դրացի նա-հանգներէ մասեր, որ մեծ թիւով իսլամ կը պարունակէին, հայկական մեծամաս-նութիւնը նուազեցնելու համար։ 1894-էն սկսեալ Թիւրքիա աւելի արմատական դը-րութեան մը հետեւեցաւ. ջարդ։ Մնացածը ըրին թշուառութիւնը, սովը, բռնի կրօ-նափոխութիւնները և գաղթը։ Բաց աստի, այս նահանգներուն մէջ հաստատուեցան, խումբ առ խումբ, կայսրութեան միացեալ մասերէն բերուած իսլամներ և քիւրդերու, չէրքէզներու և այլ վայրագ խումբեր, և անոնց բաժնուեցան ջարդերուն հետեւա-նօք Եւրոպա կամ Ամերիկա ապաստանող հայերուն հողերն ու ինչքերը։ Կարճ խօս-քով, հայերը այսօր այլեւս մեծամասնու-թիւնը չեն կազմեր Հայաստանի բնակչու-թեան։ 1878-ի պատերազմին ժամանակ, երբ ռուս զօրքը գրաւած էր Հայաստանի մեծ մասը, հայոց պատրիարքը՝ Ներսէս՝ ա-նոնց բանակետղը գնաց և իր դժբաղդ ազ-գակիցներուն համար հայցեց Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը։ Ներսէս այս կերպով ձեռք բերաւ Սան-Ստեֆանոյի դաշնագրին 16-րդ յօդուածը, որով Թիւրքիա յանձն կառնէր հայերուն կողմէ պահանջուած բա-րենորոգումները ներմուծել և անոնց ապա-հովութիւնը երաշխաւորել ընդդէմ քիւր-դերուն և չէրքէզներուն։ Միեւնոյն Ներսէս պատրիարքը Բեռլինի վեհաժողովին [illegible] Հայաստանի հա-մար խնդրելու վարչային ինքնօրէնութիւն։ Այն ատեն խմբագրուեցաւ Բեռլինի դաշ-նագրին համբաւաւոր 61-րդ յօդուածը, որ կը յաջորդէր Սան-Ստեֆանոյի 16-րդ յօ-դուածին և որով Թիւրքիա կը խոստանար դարձեալ բարենորոգումներ ընել և Եւրո-պայի տեղեկութիւն հաղորդել գործադ-րուած բարենորոգումներուն մասին։ Ցայտ-նի է, թէ ինչ եղան այս Թիւրքական խոս-տումները։ Հալածանքները կրկնապատ-կուեցան։ 1894-ին ծագեցան Սասունի ջար-դերը։ Այն ատեն բարենորոգումներու ծրա-գիր մը ներկայացուեցաւ Բ. Դրան, Անգ-լիոյ, Ֆրանսայի ու Ռուսիոյ կողմէ, և Աբդիւլ-Համիդ ընդունեց զայն։ Բայց փո-խանակ գործադրելու անոր յօդուածները, կազմակերպեց պաշտօնական ջարդը, ամ-բողջ կայսրութեան տարածութեանը վրայ։ Ասիկա պատահեցաւ 1895 եղերական տա-րուն մէջ, ու պահ մը զայրոյթ պատճառեց բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհին, [illegible] բաղդաբար պղատոնական զայրոյթ, [illegible] պետութիւններու միջև տիրող ան-համաձայնութեան պատճառաւ։

Ռուսիա, որ առաջին բողոքողը եղած էր, անտարբեր հանդիսատես եղաւ 300,000 հայերու սպանդին, որովհետեւ [illegible] տրամադիր չէր իրագործմանը բարենորո-գումներուն, որոնք Անգլիոյ կողմէ ղեկա-վարուելով՝ կը սպառնային իրեն առջև փա-կել Թիւրքական Հայաստանի ճամբան։ Ա-բդիւլ-Համիդի անկումէն և սահմանադրու-թեան հաստատումէն ետքը, հայերը վերջա-պէս ինքզինքնին ազատած կարծեցին։ [illegible] ջորդ տարին, աւաղ, Ադանայի ջարդը, իրենցմէ 30,000 հոգիի կորստեան պա-ճառ եղաւ։ Այժմ տակաւին բնաւ փոփ[illegible] չկայ այս դժբաղդ ժողովուրդներու վիճակին մէջ, որոնք միշտ առարկայ [illegible] յարձակումներուն քիւրդ կամ չէրքէզ [illegible] սախումբերու, որոնց գաղտնօրէն կօգնէ օսմանեան իշխանութիւնը։ Հայերը ոչ [illegible] իրաւունք ունին ինքզինքնին պաշտպա[illegible] լու։ Իրենց արգիլուած է զէնք կրել, [illegible] տուններնին զէնք ունենալ, մինչդեռ գաղ-նաբար զէնք կը բաշխուի իրենց թշնամի-րուն։ Հողային խնդիրը միշտ առկ[illegible] կը մնայ։ Ո՛չ միայն քիւրդերը գրաւած [illegible] արտասահման ապաստանած հայերուն [illegible] քերը, այլ նաև զինեալ հրոսախումբ[illegible] գաւառային իշխանութեանց պաշտօնակ[illegible] ներկայացուցիչներուն առաջնորդութեամ[illegible] յանկարծ կը ներկայանան հայ գիւղեր[illegible] մահու սպառնալիքով դժբաղդ գիւղացի[illegible] րէն կը պահանջեն ստորագրել թուղթ[illegible] որոնցմով այդ գիւղացիք կընդունին, [illegible] իրենց հողերը կը պատկանին իրենց թշ[illegible] միներուն։

Կացութիւնը կը ծանրանայ օր ըստ օ[illegible] Տակաւին 1895-ի պէս կազմակերպ[illegible] ջարդերու լուր չկայ, բայց ի փոխ[illegible] փոքր առ փոքր կը սպաննեն, կը թալ[illegible] կայրեն ամենուրեք։ Հայոց պատրիարք[illegible] շարունի, որուն աթոռն է Պօլիս, Էջմ[illegible] նի Կաթողիկոսին՝ Գէորգ Ե.-ի մատոյ[illegible] հրաժարականը ազգ. ժողովին նախա[illegible] հութենէն, ըսելով թէ այսպիսի պայման[illegible] րու մէջ անկարելի է կատարել, իր [illegible] տօնին հարկադրած պարտականութիւն[illegible] Մեր առջև ունինք իր հրաժարագիրը, միանգամայն տիպար մըն է ազնուութեան [illegible] պերճաբան ամբաստանագիր մը ընդ[illegible] Թիւրք կառավարութեան [illegible] Գէորգ Ե. Կաթողիկոս այն ատեն դիմ[illegible] պետութիւններուն և նախ և առաջ Ռու-սիոյ, որ տրամադիր կերեւի գործել։ [illegible] դիմումները տեղի կունենան բոլոր մայր[illegible] քաղաքներուն մէջ և ի մասնաւորի Լոնդ[illegible] ուր անոնք աւելի ստիպողական ձև մը [illegible] ին, քանի որ այդ քաղաքը կը գտնուի [illegible] բալկանեան և օսմ. պատուիրակները [illegible] գումարուած է դեսպանաժողովը։ Նոյն [illegible] Թիւրքիոյ շահը կը պահանջէ ստիպողաբ[illegible] կարգադրել այս հայկական խնդիրը։ [illegible] դարև, Ռուսիա բնական պաշտպանն է Թի[illegible] քիոյ հայերուն։ Այն տակաւին պղատո[illegible] կան դերին, զոր իրեն կը հարկադրէ [illegible]

—

[illegible]

Վառնայում բնակութիւն հաստատելով նա մի արհեստանոց բացեց, որտեղ աղա-մարդիկ և կանայք կարող էին թեթեւ գործ կատարելով իրանց անհրաժեշտ ապրուստը ձեռք բերել՝ ոչ որպէս ողորմութիւն, այլ որպէս վարձ։ Ամիրխանեանը Վառնայում իր գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձրեց մա-նաւանդ երեխաների վրա։ Նա բացեց որ-բանոց և գիշերօթիկ դպրոց։ 1898-ի ա-մառը նա հրաւիրեց ինձ գնալ իր մօտ Վառնա և դպրոցը կառավարել։ Ես այդ ժամանակ Շուշի էի։ Նոյն տարվայ հոկտ. վերջերին վերջապէս կարողացայ ընտանի-քով ճանապարհվել Շուշուց դէպի Բուլղա-րիա։ Սակայն երբ հասայ Թիֆլիս, չը կա-րողացայ արտասահմանեան անցագիր ստա-նալ և մի քանի ուրիշ հանգամանքներ էլ արգելք եղան իմ ճանապարհորդութեան շարունակութեանը։

Ամիրխանեանի Բուլղարիայում բնակու-թիւն հաստատելուց յետոյ անցել են տասն-վեց երկար տարիներ։ Այդ ամբողջ ժա-մանակվայ ընթացքում նա շարունակ գոր-ծում էր, երբեմն նաև ճանապարհորդու-թիւններ էր կատարում։ Վերջին մի քանի տարիները նա բացառապէս գրականու-թեամբ էր պարապված, գրելով հայերէն և աւելի ևս Թիւրքերէն գրքեր ու տետրակ-ներ և թարգմանութիւններ անելով։

Ամիրխանեանը ճշմարիտ քրիստոնեայ և ճշմարիտ ազգասէր էր։ Բայց նա քրիստո-նեայ էր համոզմամբ, նրա համար քրիս-տոնէութիւնը կեանք էր և կրօնական աս-պարէզում գործելը այդ կեանքի անհրա-ժեշտ մի պահանջը։

Նա իր համոզմունքների մէջ ան-կեղծ էր և անկեղծ էլ մնաց մինչև վերջը։ Սակայն իր անկեղծութեան հետ միասին Ամիրխանեանն ունէր նաև ազատամիտ հո-գի, և ինչպէս որ չէր ուզում, որ որեւէ մէկը բռնանայ իր համոզմունքի վրա, նոյն-պէս էլ ինքը չէր բռնանում ուրիշների հա-մոզմունքների վրա։

Այդ բանին որպէս մի գեղեցիկ օրինակ կարող է ծառայել հետեւեալ նամակը, որ Ամիրխանեանը սրանից մօտ 15 տարի ա-ռաջ Բուլղարիայից գրել է ֆինլանդական «Evangelisk Kristendom» թերթին և որ մենք թարգմանաբար առաջ ենք բերում։

«Առաքեալն ասում է. Որքան ձեզանից է կախված, ամեն մարդկանց հետ խաղաղու-թիւն ունեցէք։ Այս խօսքերը, մեզ վրա գործածված և մեր ժամանակին յարմա-րեցված, հետեւեալ բովանդակութիւնը կու-նենային. Որքան ձեզանից է կախված, ա-մեն քրիստոնեայի, ամեն հաւատացեալի հետ միութիւն ունեցէք։ Ուղղահաւատները իրանց խորհրդաւոր նըրբութիւններով թող որքան կամենում են չեշտեն իրանց «վար-դապետութեան տարբերութիւնները» և ներկայացնեն դրանք սուր և սրածայր ձե-ւաւորված։ Այս տողերը գրողն էլ մի ժա-մանակ դաւանաբան էր (dogmatik) և գիտէ, թէ որքան արժէք ունի մի—թէև միայն համեմատաբար—մաքուր վար-դապետութիւն, բայց գիտէ նաև, ինչպէս իւրաքանչիւր Աստուածաշունչ կարդացող, որ ամենաիմաստուն, ամենաուսումնական և ամենալուսաւորված աստուածաբանը խոստովանվել է, որ ինքը միայն մասամբ է հասկանում և որ կատարեալ ճշմարտու-թիւնն միայն նրա մօտ կարելի է գտնել, որը ասել է, որ ինքն է ճշմարտութիւնը։ Բայց բոլոր ճշմարտապէս դարձի եկած Աստու-ծոյ զաւակների փորձառութիւնն է, որ եթէ հաւատացեալները կամենում են մէկ լինել, դա միայն իրանցից է կախված և իրանց կամքի ուժից։ Ինչպէս որ հրաշքների նկատ-մամբ ասված է՝ «լինի քեզ քո հաւատքի պէս», նոյնպէս էլ հաւատացեալների միու-թեան նկատմամբ ասվում է. լինի քեզ քո կամքի պէս։ Դրան ապացոյց է հետեւեալը, որ ինձ պատահել է Բուլղարիայում։

«Այս տարվայ սկզբում ես անցայ Ռումի-նիայի միջով, որտեղ Կիւստէնջէում ջերմ ընդունելութիւն գտայ տեղական բաւական մ[illegible] ժողովրդի կողմից։ Այդտեղի ղեկավար [illegible] Թ.-ի միջոցով ես յետոյ նեղութեան մ[illegible] եղող հայերի համար ստացել եմ մի անգ[illegible] մի քանի հարիւր, յետոյ 500 և նորի[illegible] 2000 գերմանական մարկ։

«Դրանից յետոյ ես եկայ նաև բուլղար[illegible] կան Ռուսչուկ քաղաքը, Դունայի վրա, [illegible] նոյն սրտառուչ ընդունելութիւնը գտա[illegible] մէթոդիստների և մկրտչականների կողմից։ Մկրտչականների քարոզիչ Հէրասիմենկո[illegible] առաջարկութեամբ ես քարոզեցի նրա եկե-ղեցում և նոյնպէս էլ մէթոդիստների եկե-ղեցում։ Նոյն եղբայրական սէրը վայելեցի ես Շումլայում, Վառնայում և Բուրգասում, բայց մանաւանդ Ֆիլիպպօպոլում, որտե[illegible] դարձեալ ուրիշ գոյնի հաւատացեալ եղ-բայրներ էին ապրում և գործում—ժողո-վականներ և քվէքըրներ։ Ո՞րտեղից առա[illegible] եկաւ այս բոլոր անկեղծ բարեկամութիւնը, այս անկեղծ գործակցութիւնը մէթոդիստ-ների, զուտ մկրտչականների, ժողովական-ների և քվէքըրների կողմից։ Անկասկած, որովհետև ես ընդունում էի նրանց որպէս եղբայրներ Տէրումը, նրանք էլ ինձ էին ընդունում որպէս եղբայր։ Աստուծոյ այս կանոնի համաձայն՝ «Ամեն ով որ ծնված է Աստուածանից, սիրում է նրանց, որ Աստ-ուածանից են ծնված»։ Ես նրանց էի սի-րում և նրանք ինձ։ Նրանք տեսան շուտով, որ ես չեմ եկել նրանց գործը խանգարելու, ոչ էլ նրանց ջրումը որսալու, այլ որ ես ընդունում եմ, որ Աստուած է գործում նրանց մէջ և նրանք ունեն նոյն հաւատ-քը, որ Ս. Հոգին ինձ էլ պարգևել էր։ Մենք շուտով մէկ եղանք Քրիստոսում և մէկ ենք դեռ մինչև այսօր։ Մարդ պէտք է միու-թիւն կամենայ, այն ժամանակ նա այդ բանը կունենայ։

«Մի ուրիշ կերպ մերձեցումն—մարդ կարող է գրեթէ միութիւն կոչել—կարծե[illegible]

դէպ իրեն Հայաստանի ունեցած աշխարհագրական դիրքը, և իրական միջամտութեան մը մէջտեղ, շատ հեռաւորութիւն չկայ: Դարձեալ ջարդ ծագի կամ թէ արդի խռովութիւնք շարունակուին, ահա առիթը անցնելու սահմանագլուխէն և կարգ կանոնը վերահաստատելու պատրուակին ներքև Հայաստան տեղաւորելու մէկ քանի կօզակապունդ, որոնցմէ ազատիլ շատ դժուար պիտի ըլլայ Բ. Դրան: Ամբողջ Եւրոպայի և մանաւանդ մեզ՝ Ֆրանսացիներուս համար արդարութեան ու քաղաքակրթութեան խնդիր մը կայ այստեղ, որ չի կրնար զմեզ անտարբեր թողուլ: Հայաստան, առխական այս Լեհաստանը, դարերէ ի վեր թեւերը կը կարկառէ դէպի քաղաքակիրթ աշխարհը: Այս մարտիրոսացած ժողովուրդը Արևելքի մէջ կը ներկայացնէ մտացի, աշխատասէր և ստուգիւ ընտիր տարր մը, որուն հանճարն իրենց համարումը բնաւ չեն սակարկած ամէն ատեն ամեն երկիրներու ամենէն նշանաւոր անձնաւորութիւնք: Հայերուն համար էր, որ Գլադստոն կըսէր օր մը. «Անոնք ներկայացուցիչներն են քաղաքակիրթ քրիստոնեայ ամենահին ցեղերէն մէկուն, աշխարհի ամենէն խելացի և ամենէն ճարտարագործ մէկ ցեղին»:

Թէօֆիլ Գոթիէ, Անատոլ Ֆրանս, Վիկտոր Բէրառ, Պիյէր Քիյյառ և այլն գրած են Հայաստանի վրայ, անոր խորհողներուն, անոր արուեստագէտներուն վրայ էջեր, լի իրական հիացմամբ հանճարին համար այս ժողովուրդին, որ ըսել կուտար Մ. Գաբրիէլ Մուրէի, հայկական արուեստին վրայ բանախօսութեան մը միջոցին հետևեալ բառերը, որոնցմով պիտի վերջացնենք մեր յօդուածը. «Այս ցեղը ամեն ժամանակ եղաւ ստեղծիչ մը մտածումի և արուեստի: Այն դերը, զոր կատարեց անցեալին մէջ, կուզէ խաղալ նաև ապագային մէջ. Իրապէս ես չեմ գիտեր աւելի յուզիչ և աւելի ազնիւ բան մը, քան այն յամառութիւնն ու կորովը, զոր ցոյց կուտայ այս փոքրիկ ժողովուրդը՝ ինքզինքը հարկադրելու համար աշխարհի և իր տեղը գրաւելու համար վերստին՝ քաղաքակիրթ տիեզերքին մէջ»:

(«Բիւզ.») Ռ. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

I

Երկրորդ ուսումնական տարին է, որ Երևանի լայնածաւալ թեմի ծխական դպրոցների չարատանջ, անվերջ պատահականութիւններով, տգեղ ինցիդենտներով և անձարձակ կամայականութիւններով լիառատ կեանքում սկսել են փայլփլել յուսատու, կենսաբեր կայծեր. արդէն երևում են անխորտակելի հաւատ ներշնչող առաջադիմական քայլեր, որոնք խրախուսում, անսահման ուրախութիւն են պատճառում այդ ասպարէզում գործող, իր պրոֆեսիային ամբողջ էութեամբ նուիրված, դպրոցի հետ օրգանապէս շաղկապված, քաւութեան նոխազ պաշտօնական ուսուցչին:

Թեմական առաջնորդի հրատարակած 1911—1912 ուս. տարվայ տեղեկագրից երևում է, որ նոյն թեմի 150-ից աւելի դպրոցներում, վերաբացման օրից բուն դրած, արմատական հակաժողովրդական, հակամանկավարժական վնասակար երևոյթները աստիճանաբար հալածվելով, արմատախիլ արվելով տեղի են տալիս աւելի թարմ, աւելի կուլտուրական հոսանքին: Կրթական առաջը հետզհետէ մաքրվում, ազատվում է այն բոլոր պարազիտներից, որոնք 5—6 տարի շարունակ օգտվելով բացարձակ անտէրութիւնից, անմիջական հսկողութեան պակասութիւնից և պղտոր միջավայրից, անխղճաբար շահագործութեան են մատնել ժողովրդի կրթական միակ հիմնարկութիւնը և շարունակ թունաւորել նրա կարճատև, անապահով և անպաշտպան գոյութիւնը:

Ուսումնական տեղեկագիրը տալիս է բոլոր դպրոցների ժամանակակից կեանքի ռէլիէֆ պատկերը, բազմապիսի ելևէջներով, անհամար զեղչագներով և հիւանդոտ արտայայտութիւններով, որի մանրամասնութեան վրա աւելի երկար կանգ կառնենք մեր յաջորդ յօդուածներում:

Ընդարձակ թեմի դպրոցների անմիջական հսկողութիւն և բարեկարգելու չափազանց ծանր, պատասխանատու պարտականութիւն յանձնվեց երկու մասնագէտ մանկավարժ տեսուչների, որոնց գործունէութեան առաջին եռամեակը լրանում է այս ուսումնական տարում:

Թեմական տեսուչները դպրոցական ասպարէզում երևացին միայն այն ժամանակ, երբ կրթական գործը մատնված էր անտէրութեան, սանձարձակ անարխիայի, երբ թեմական իշխանութիւնն ենթարկված էր լեթարգիական քնի, երբ ուսումնական ընթացքը տարվում էր «шиворотъ на выворотъ».

Այսպիսի քաօսային, դժնդակ պայմաններում անհնարին էր միմիայն բարի ցանկութիւններով, մասնակի ջանքերով և անհատական նախաձեռնութեամբ կուլտուրական նորաբողբոջ ծիլերի համար ստեղծել զարգանալու, ամրապնդելու միջավայր. դժբաղդաբար տեսուչները իրանց գործունէութեան առաջին շրջանում անկարող եղան բարեկարգել դպրոցները, կանոնաւորել ուսումնական մասը, բարձրացնել նրանց նշանակութիւնը մասսայի աչքում և ծառայեցնել ժողովրդի կուլտուրական վերածնութեան: Մ. Ղազարեան

Մեծ Ղարաքիլիսա

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղազանչեցոց եկեղեցու հաշիւը

Շուշի, 24 փետրվարի

Երեք տարուց աւել է, որ տեղիս Ղազանչեցոց եկեղեցում երեցփոխի պաշտօնակատար է Իվան Դաւթեանը, որը իր ծառայութեան ընթացքում եղել է շատ բարեխիղճ և շիտակ անձնաւորութիւններից մէկը: Իր ստանձնած գործը տարել է եռանդով և աշխատասիրութեամբ: Եկեղեցու բարեպաշտ լինելուց բացի, նա նոյն եկեղեցու բակում կառուցած դպրոցական շէնքի հիմնարկութեան գլխաւոր նախաձեռնողն է եղել և ծխ. հոգաբարձութեան անդամների հետ միասին կարողացել է դպրոցական շէնքը կանգնեցնելու համար մի կլորիկ գումար հաւաքել թէ ուրիշ քաղաքներում ապրող ղարաբաղցիներից և թէ բնիկ Շուշում ապրող քաղաքացիներից:

Վեցերորդ տարին է, որ նա Շուշու Որբանոցում ծախսարարի և հոգաբարձուի պաշտօն է կատարում և նոյն աշխատանքն ու եռանդն է գործ դրել ևս այստեղ:

Ղազանչեցոց եկեղեցու բակում կառուցված դպրոցի և եկեղեցու 1910—1912 թուերի ելևմտացոյցերը քննելու համար ընտրված էր վերստ. յանձնաժողով, որի կազմած արձանագրութիւնը կարդացվեց ամսիս 10-ին կայացած ծխ. ժողովում:

Այդ արձանագրութիւնից երևաց, որ 1911 թ. օգոստոսի 1-ից մինչև 30 նոյեմբ. 1912 թ. յօգուտ նորակառոյց դպրոցի ըստացվել է 2735 ր. 28 կ., նոյն դպրոցի շինութեան վրա ծախսված է մինչև 31 դեկ. 1912 թ. 2730 ր. 68 կ., 1913 թ. յունվարի 1-ին կանխիկ մնում է 4 ր. 60 կ.:

Եկեղեցու 1910—1912 թուերի ելևմուտքերը հաշւելուց յետոյ 1913 թ. յունվարի 1-ից մնում է կանխիկ դրամ 1012 ր. 29 կոպ.:

1913 թւի յունվարի 1-ին եկեղեցու թըղթապանակում կային Մոսկվայի ժամհաբեան առևտր. բանկին ի պահեստ տրված 1900 ր. արժեթղթերի անդորրագրեր:

Վերստ. յանձնաժողովի զեկուցումը կարդացվելուց յետոյ ծխ. ժողովը իր հաւանութիւնը տուեց հաշիւների քննութեան համար, շնորհակալեք յայտնեց երեցփոխի պաշտօնակատարին իր գործունէութեան համար և ի տրիտուր նրա ծառայութեան այս տարվայ յունվարի 1-ից ռոճիկը ամսական 10 րուբ. աւելացրեց: Առաջներում ստանում էր ամսական 25 ր.:

Նոյն ծխ. ժողովը հաստատեց և եկեղեց. հոգաբարձութեան 1913 թ. համար կազմած նախահաշիւը, որից մուտք է սպասվում 1750 ր., նոյնքան էլ մօտաւորապէս ելքն է սպասվում: Լ. Յովսէփեան

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԿԵՐՉՈՒՄ

Կերչ, 25 փետրվարի

Կերչի ազգ. ծխական վարժարանը ընդ խնամօք և հովանաւորութեամբ պատ. հոգաբարձութեան և բարեջան ու փորձառու դաստիարակի՝ գոհացուցիչ հանգամանօք լուռ ու մունջ և առանց թմբկահարութեան կը շարունակէ իր վարժարանական շրջանը. առայժմ սակէ աւելի բան մը չենք ուզեր գրել մենք մեր գովութեանց մէջ ընդմիշտ ժլատ եղած ենք. թող ապագային՝ դպրոցին իրական յառաջադիմութիւնն ու արդիւնաւորութիւնն առ այն պերճախօս ապացոյցներ լինին:

Իսկ կրօնական կամ բարոյական տեսակէտով տեղւոյս հայ գաղութը մխիթարական և ուրախալի երևոյթ մը չունի:

Տարիներով հոս՝ Կերչում կեցող ու ապրող մարդ մը իրապէս կամ փորձով կրնայ համոզուիլ այն դառն և ողբալի ճշմարտութեանց, զորս մենք պիտի գրենք ի ստորև ի գիտութիւն ընթերցողաց: Ճշմարտութիւնն անողոք է, բայց պէտք է խօսիլ:

Կերչի հայոց մէջ արդարև կրօնական զգացումը մեռած է. և այս բանին մէջ ժողովուրդէն աւելի յանցաւոր է հայ եկեղեցականութիւնը:

Մերձաւորապէս երկու տարի կ՚ըլլայ, որ Կերչի հայոց ծխատէր քահանան վախճանած է. և այսքան երկարատև ժամանակ ժողովուրդը առանց քահանայի, առանց կրօնական ծիսակատարութեան մնացած է:

Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը տեղական հայ գաղութին այդ պահանջին բաւարարութիւն տալու համար շատ աշխատեցաւ, ինչ որ կրնայ ընել՝ ըրաւ, քանիցս գրեց թեմական առաջնորդին այս խնդրոյն գոհացուցիչ լուծումն ստանալու համար: Գրեց Ախալցխա, Ախալքալաք և կովկասեան այլ հայաբնակ քաղաքները, և յաջողեցաւ բերել իրարու ետեւ քանի մը անպաշտօն քահանաներ, որոնց ուրաքանչիւրն իրենց ծանր կամ սուղ պայմաններով չկրցան համաձայնիլ հոգաբարձութեան հետ և հազիւ 1—2 շաբաթ մնալով անցան-գացին:

Կերչի հայ գաղութը հազիւ 100—120 տուն է. մեծագոյն մասն օրապահիկով ապրող հողագործ կամ պարտիզպան մարդիկ են: Հոգաբարձութիւնը եկող քահանային եկեղեցական կամ քահանայական հասոյթներէն զատ 600 ր. (ամեն ծախքէ դուրս) տարեկան թոշակ առաջարկեց, զոր այդ բարեշնորհ կարգաւորները, չենք գիտեր թէ ինչ նկատումներով, մերժեցին և չուզեցին մնալ:

Հոս հարկ կը համարենք սա պարագան ևս ծանօթացնել, թէ Կերչում կենսական մթերքներն ուրիշ քաղաքներու բաղդատմամբ առատ և աժան են, թէև առևտուրը ոչ այնքան գոհացուցիչ: Հոս կեանքը սուղ չէ. մենք հոս խելօք, աշխատասէր մարդիկ գիտենք, որոնք թէև բազմանդամ ընտանեաց տէր, բայց խելացի և խնայասէր մատակարարութեամբ 500 ր. տարեկան աշխատանքով կրցած են ցարդ համեստ ու անկարօտ ապրիլ:

Ինչպէս վերև յիշեցինք, Կերչ եկող հայ քահանային 600 ր. զուտ տարեթոշակ առաջարկեց հոգաբարձութիւնը: Այդ համեստ գումարը քահանայական հասոյթներու հետ տարեկան 2000 ր. գումար մը կը կազմէ: Արդ՝ այդքան եկամուտ ունեցող մարդ մը երբ կամ ուր քաղցած ու թշուառ մնացած է:

Անհասարակ 16—17 ամիսներէ ի վեր ծխատէր չունինք: Եկեղեցին ամիսներով փակ կը մնայ. եկեղեցական ժամերգութիւն, ու խորհրդոց արարողութիւնք և մատակարարութիւնք ամիսներով այսպէս զաղարեալ կը մնան:

Մեր հոգևոր վարչութիւն չպիտի վշտանայ, երբ իմանայ, թէ Կերչի հայ գաղութին մէջ նորածին երախաները շաբաթներով ու ամիսներով առանց մկրտութեան կը մնան և ոմանք ևս չկրտուած կը մեռնին: Արդեօք որքան յարմար է, որ մեր ննջեցեալները օրերով իրենց երեսի վրայ մնան անթաղ և հուսկ ամենայնի, առ ի չգոյէ քահանայի, առանց քահանայի, առանց եկեղեցական արարողութեան թաղուին, ինչպէս բանջարաբոյծն աշնան կը թաղէ իր բողկը, գազարը և ճակնդեղը հողին տակ: Այսպիսի քանի-քանի դէպքեր պատահեցան հոս մեր մէջ անցած աշնան և ձմրանս, զորս մի առ մի յիշել աւելորդ կը համարենք: Ց. Խաչիկեան

ԳԱՒԱՌԻ ՑԱՒԵՐԻՑ

II

Ապրում է գաւառը իր հնացած գաղափարով, իր սրբացած, իդէալական ճանաչված սովորութիւններով: Եթէ ուտելու հաց և տաք տեղ ունենայ գաւառացին, նրա կեանքը նախանձելի, բաղդաւոր կը համարվի:

Եւ այսպիսով ապրում է գաւառը տանելով իր հետ և կաշառակեր տանուտէրին, դատաւորին, գրագրին և միաժամանակ ղրանց կողքին հազիւ-հազ իր գոյութիւնը քարշող աղքատ անճարին:

Ի՞նչ տիպի մարդ ասես որ գաւառում չը լինի, ի՞նչ գոյնի հարստահարութիւն ասես, որ գաւառում կարելի չը լինի ցոյց տալ. այո, նա, այդ տարիների անմռունչ ողջակէզը, հլու է և նրա լեզուն բողոքելու ընդունակութիւնից կարծես թէ զուրկ:

Ո՛հ, ինչպիսի՛ ոտնձգութիւններ, կեղեքումներ, հարստահարութիւն, սրտակեց բարեկամ համարվողի դաւեր ասես, որ գաւառացին տեսած չը լինի իր դրկից հարևանից, կարեկից համարվող գիւղական այս կամ այն քաւոր-Պետրոսից:

Է՛հ, ինչեր չի տեսել գաւառը, ինչեր, և դարձեալ ապրել, դարձեալ քարշել իր ողորմելի կացութիւնը:

Գաւառի և գիւղի տէր և տնօրէնը համարվում է լիքը գրպանաւորը, հարուստը. եթէ փող չունես, բերանիդ լաւ ու ջավահիր անգամ թափելու լինես, ոչինչ չես կարող անել գիւղում:

Եթէ քո դատարկ գրպանով գիւղացուն լաւ դպրոց ունենալու, գիւղական այս կամ այն տիպի ընկերութեան, հիմնարկութեան անհրաժեշտութիւնը ասելու լինես, նա քո այդ գեղեցիկ և ազնիւ խորհուրդների մէջ մի յետին մտքի, մի թիւր և անտեղի եզրակացութեան է յանգելու, թէ սա անպատճառ մի շահ, մի օգուտ ունի, թէ չէ՝ ինչո՞ւ է գլուխը ցաւեցնում մեզ համար:

Եւ ապէտ գիւղացին իր այս կասկածամտութեան հիմքը և պատճառը բերում է իր կեանքի փորձերից, այն էլ սեփական կաշուի վրա եղած փորձերից:

Եթէ տանուտէր Մարկոսը խորհուրդ է տուել գիւղական ճանապարհ, կամուրջ շինել, նա այդ գործում հարիւրներ է կլանել: Երէցփոխը իրաւունք է ստացել եկեղեցու վերաբերեալ որևէ նորոգութիւն կատարել, կուլ է տուել մի որոշ գումար և ուռած ու փքված հաշիւներ ցոյց տուել և այլն:

Մինչև իսկ խեղճ ու կրակ աղքատ դըպրոցի հոգաբարձուն անգամ առանց օգուտ ստանալու, դպրոցի օգտին որևէ գործի ձեռք չէ տուել:

Եւ այսպիսով դպրոցից եկեղեցի և եկեղեցուց մինչև մուրացիկ աղքատի նկուղը, մեր իրականութեան մէջ, մատնված է գողերի, վամպիրների և զանազան սողոսկող անձնաւորութիւնների շահատակութիւններին:

Այսօր ամեն մի բացասական, ամեն տգեղ երևոյթ կարելի է գտնել գաւառում, ամեն գոյնի ախտերով հարուստ է մեր գիւղական երիտասարդութիւնը: Եւ եթէ այս ամենն այսպէս շարունակվելու լինի, ո՞ւր պէտք է հասնի. մեր կեանքը առանց այն էլ մի կատարեալ դժոխք է. և ուժ է վրձակված տարիների տոկուն և անդուլ աշխատանքով վերականգնել մեր անցեալ, մեր այն իդէալական համարվող գիւղական կենցաղը, որի նկարագրութիւնը միայն կայ գրքերում տպագրված և հովուերգութիւններում շարահիւսված:

Այդ բոլորը մենք ակնկալում և սպասում ենք գիւղական դպրոցից. մեր օրը մի անէծք է մեր գլխին իր հրէշաւոր, իր լկտի և այլանդակ պատկերներով, և այդ դառն օրերը սպասում են ուսման, կրթութեան յաղթանակին:

Մեր կենցաղի, մեր ներկայ վատթար կացութեան և խարխափ թմրութեան բարելաւումը կախված է գիւղական այն ծըխոտ ու մրոտ, այն անզարդ ու խոնաւ դպրոցից, որտեղից սկիզբ են առնում մեզ կեանք տուող, մեր ապագան փայլփլող և յուսադրող անմարտ հակումները, գիտութեան շողերը: Սազանդարեան

Գորիս

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

Թատրոնական գործը զանազան պատահարի է հանդիպում գաւառում, ինչ օրինակներ ասէք, որ չեն գալիս գաւառի խեղճ թատրոնի գլխին: Նոյնիսկ դերասան համարված անձինք չեն խղճահարվում իրանց անակնկալ ներկայութեամբ պղծել թատրոնի վարկը ժողովրդի աչքում, որի մօտ այդ հիմնարկութիւնը մեծ համարում ունի և ոչ պակաս վարկ, քան դպրոցը և այլ հասարակական հաստատութիւնները:

Սակայն շատերը շատ անփոյթ, շատ թեթև կերպով են նայում թատրոնական գործին. մանաւանդ գաւառում թատրոնը գրեթէ համարվում է մի տեսակ փող դատելու միջոց, կամ շատերը նրան ֆօկուսնիկի վայր են հաշւում կամ մի բալագանի տեղ, և այդ պատճառով՝ համողը իր տեսակի է վերաբերվում նրան...

Մենք խօսք չունենք, երբ մի որևէ դերասանական խումբ նախօրօք որոշում է իր դերասան և դերասանուհի անդամներով մտնել գաւառները և ներկայացումներ տալ: Իսկ ի՞նչ անուն տալ մի որևէ թափառաշրջիկ դերասանի, որ պատահաբար մտնում է մի քաղաք մեն-մենակ և յոյս դնելով տեղական սիրողների վրա՝ սկսում է խաղալ թատրոնի վիճակի հետ՝ ոտնահարելով նրա վեհ գաղափարը, ծառայեցնելով նրան իր օգտին:

Ես կարիք չէի զգայ այս տողերը գրելու, եթէ մեր քաղաքում տրված մի շարք ներկայացումներից և երեկոյթներից յետոյ յանկարծ չը յայտնվէր մեզանում մի հայ դերասան միայնակ *), այն էլ տարվայ այս նեղ միջոցներին: Եւ զարմանալի է, որ մարդիկ «բէնէֆիսը», ոչ մի տեղեկութիւն չունենալով, օրինակ, մեր քաղաքի մասին, բայց են անում միայնակ գալ և առաջարկել տեղական սիրողներին իրանց գրպանի օգտին տրվելիք ներկայացման մասնակցել դերեր ստանձնելով, առանց ի նկատի առնելու նաև ժողովրդի նիւթական դրութիւնը:

Բայց մեր տղէքը լաւ դաս գիտեն տալ այդպիսիներին. և թէպէտ նահատակեցին այդ դերասանին, բայց և թատրոնն էլ այդ անգամ նահատակվեց:

Նախ՝ մեր սիրողները չուզեցին ոչ մի աջակցութիւն ցոյց տալ նրան: Սակայն նրա խնդրանքով՝ որ իրան դատարկ գըրպանով յետ չուղարկեն քաղաքից, որոշեցին գոնէ մի հայճեհ ներկայացումով համեստ «ճանապարհածախս» հաւաքել և յետ դարձնել: Եւ այդպիսով՝ դերասանը ընտրեց այնպիսի մենախօսական վօդևիլներ ու «կուպլէտներ», որպիսիք են «Խելագարը», «Դարբին» և «Վարձու կին» (վերջին պիէսին մասնակցելու էին երկու անձինք, որ չը խաղացին):

Սակայն առաջին երկուսը մենախօսութիւնների ձևով կատարելով, դերասանը երրորդը չը կարողացաւ խաղալ՝ մի փոքր ինքզինքն պատահելու պատճառով, ուստի դրա փոխարէն ներկայացրեց մի կուպլէտ (որը աֆիշայում չէր յիշատակված) և արտասանեց մի բանաստեղծութիւն «Աղթամար» վերնագրով: Դրան չէր սպասում ժողովուրդը: Հանդիսասրահը, որ բաղկացած էր մեծ մասամբ երիտասարդներից, հիասթափվեց. հանդիսականները մրմռացին դերասանի հասցէին, որ բացառապէս իր գրպանի շահն ի նկատի ունենալով նահատակում է գաւառի թատրոնը, մինչդեռ սա կարօտ է աւելի խնամքի, աւելի բարեկարգութեան...

Գաւառական թատրոնը իբրև մի նորածին մանկիկ աւելի պէտք ունի սննդվելու և հասունանալու, այն ինչ դեռ նա ոտքի չելած ուժասպառ են անում և նահատակում:

Ահա թէ ինչ դրութեան մէջ է նկատվում երբեմն թատրոնական գործը գաւառներում: Vorsort

Նոր-Բայազէտ, 22 փետրվարի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանների ընկերութիւնը մարտի 10-ին կազմակերպում է ընթերցանութիւն երեխաների համար Ռոմանովների Տան 300-ամեայ յօբելեանի առիթով «Զարիա» սինեմատօգրաֆի շինութեան մէջ (Օլգինսկայա փող. 29): Ընթերցանութեան ժամանակ ցոյց կը տրվեն պատկերներ մոգական լապտերներով, որից յետոյ կը լինի սինեմատօգրաֆ «1812 թ.» պատկերով: Երեկ. ժամը 4-ից սինեմատօգրաֆը կը լինի հասակաւորների համար:

◆ Թիֆլիսում 76 տարեկան հասակում վախճանվեց համեստ հասարակական գործունէութիւն ունեցած Յովհաննէս Յովսէփեան Գուրգէնբէգեանը:

◆ Յիշեցնում ենք, որ այսօր Գրական-Գեղարւեստական Սալօնում կայանալու է հայ հասարակութեան սիրելի դերասան Գ. Տէր-Դաւթեանի յօբելեանական յանձնաժողովի ընտրութիւնը: Այնուհետև տեղի կունենայ զրոյց նկարչական գեղարուեստի նոր հոսանքների մասին:

◆ Այսօր Արքունական թատրոնում Ջաբիֆեանի խումբը ներկայացնելու է «Հին Աստուածներ» պիէսը:

◆ Ինչպէս ամեն տարի, այս տարի ևս առևտրի մինիստրութեան կողմից՝ առևտրական դպրոցների վերատեսուչ նշանակված Ֆիլոնէնը ներկայումս շրջում է Ռուս-

*) Անցեալ տարի նոյնպէս միայնակ եկել էր մի այլ հայ դերասան, որի ետևից մի յայտնի դերասան ևս նամակով յայտնել էր որ գալու է, բայց նրան զգուշացրին, որ աւելորդ է գալը. վերջինս աւելի խոհեմ գտնվեց և յետ կանգնեց իր մտադրութիւնից: V.

նշմարվում է լուսաւորչական և աւետարանական եկեղեցիների մէջ: Առաջին եկեղեցուն պատկանող մարդիկ, որոնք սրանից մի քանի ամիս առաջ, երբ ես առաջին անգամ եկայ Բոլգարիա, շատ կամենում էին ինձ ծեծել և որ դառն կերպով ատում էին ինձ—երկու հոգի այդ բանը յետոյ անկեղծօրէն խոստովանել են—հիմա իմ լաւ բարեկամներն են դարձել: Հարիւրից աւելի մարդիկ իրանց զաւակները աւետարանական հիմնարկութիւնների են յանձնել: Սրանից տեսնում էք, որ նեղութեան մէջ եղող հայերին օգնող գերմանական ընկերութիւնը օգնութեան հասնելուն հետ միասին նաև մի օրհնեալ միութեան գործ է կատարում և աշխատում է շահել այն լուսաւորչական հայերի սրտերը, որոնք կարծում են, թէ իրանց ազգութիւնը, գոյութիւնը, ժամանակաւոր և յաւիտենական բարեկեցութիւնը—բոլորը կախված են եկեղեցուց:

«Բայց ինչպէս առաջացաւ այս մերձեցումը: Իրաւ է, ամենամօտ պատճառը կերակուրը, հագուստեղէնը և այլն օգնութիւններն էին, որոնցով նեղութեան մէջ եղողները հասկանում են, որ մարդ սիրում է նրանց. սակայն կասկած չը կայ, որ քիչ չէ նպաստում և այն կերպը, որով աւետարանականներն ընդունում են հայոց եկեղեցում եղած բոլոր լաւ բաները: Չէ որ վերջին Թիւրքական կոտորածների ժամանակ բազմաթիւ հայ-լուսաւորչական քահանաներ և աշխարհականներ դէպի Տէրն ունեցած իրանց հաւատքը ցոյց տուին և նրանց արիւնով կնքեցին Աստուծոյ առջև իրանց վկայութիւնը:

«Ինչպէս գրեթէ բոլոր նորադարձները, ես էլ մի ժամանակ համոզված էի, որ լուսաւորչական եկեղեցում ամեն ինչ սխալ է: Սակայն իմ ծերութեան մէջ համոզումս փոխվել է: Հայոց եկեղեցին ունի Նիկիական հանդամանք: Աստուածաշունչը նա գործ է ածում իր եկեղեցիներում աւելի՝ քան աշխարհի բոլոր ուրիշ եկեղեցիները. բացի դրանից նա ունի Շարական գիրքը, հոգևոր երգերի մի բազմութիւն, մի ամբողջ գանձ, որպիսին հին եկեղեցիներից ոչ մէկը չունի: Ես ունեմ մի հայ տիրացու՝ որը մեր հիմնարկութիւնների մէջ երեխաներին սովորեցնում է այդ երգերից, որ զուտ քրիստոնէական բովանդակութիւն և գեղեցիկ եղանակներ ունեն: Թէ երեխաները և թէ ունկնդիրները զմայլած են այդ երգերով: Հայերը սիրում են գեղգեղել և երաժշտութեան մէջ ամեն տեսակ խաղեր մտցնել. թող գեղգեղեն. դա արգելք չէ փրկութեանը:

«Ահա այդ կերպով այստեղ կատարվում է միութեան գործ, աւետարանչութիւն, միսիոնարութիւն կամ՝ որ աւելի է՝ ամեն բան եւ ամենը Քրիստոսում:

«300 երեխաներ ընդունված են, 400 փողոցներումը թափառում են և 1000 ընտանիք օգնութեան կարօտ են: Թող բարիք անենք և չը թուլանանք»:

Այս տողերը պարզ ցոյց են տալիս մեզ, թէ Ամիրխանեանը ինչ ոգով և ինչ ուղղութեամբ էր գործում Բոլգարիայի հայ փախստականների մէջ: Հազարաւոր հայ ընտանիքներ և մանաւանդ հայ երեխաներ՝ նիւթական, բարոյական և հոգևոր կործանումից ազատվել են շնորհիւ այդ հիւանդ և համարեա մահվան դատապարտված ծեր և տկար մարդու գործ դրած հսկայական ջանքերի:

Երանի թէ Ամիրխանեանի այդ անձնուիրութիւնը շատերին որպէս օրինակ ծառայէր մեր խեղճ հայ ազգի զաւակներին բարոյական անկումից ազատելու վեհ գործին նուիրվելու համար:

Մ. Ա. Տէր-Աստուրեան

[illegible]

◆ Պետերբուրգում [illegible] № 6 և 7 [illegible]

◆ Թաւրիզում [illegible] 500 ր. [illegible]

◆ Գողկասում [illegible]

◆ Օրդուբադում [illegible]

◆ Մարտի 6-ին, երեկ. ժ. 9-ին, [illegible]

◆ Պետերբուրգից [illegible]

◆ Բաղնիք [illegible]

◆ Կարսի գիւղը (Էջմ. գաւ.) [illegible] 1913 թ. [illegible]

◆ Բաթումում երէկ [illegible] 30-ամեակը։

◆ Մոտնիս գիւղից (Զանգեզուրի գաւ.) [illegible] ցանկութեան, պէտք է բոլոր գիւղերի վարելահողերը նորից բաժանեն, միայն թէ՝ ոչ թէ նախկին ձևով, այսինքն միայն արական սեռի շնչի վրա, այլ պէտք է անխտիր ի նկատի ունենան ազգաբնակութեան թէ արական և թէ իգական շնչերն։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արտիստական Թատրոն

Սխալված չենք լինի, եթէ ասենք, որ ներկայ զարնանային սէզօնին էլ, ինչպէս և անցեալ տարի, Թիֆլիսի հասարակութիւնը վայելելու է գեղարուեստական հաճոյք և մտաւոր բաւականութիւն շնորհիւ Բարատովի և Բէյլեսյէվի լաւ կազմակերպված դրամատիկական խմբի։ Այս անգամ էլ, ինչպէս և անցեալ տարի, Թատերասէր հասարակութիւնը հաճձեց դիմում է թատրոն՝ նորից տեսնելու իր համակրանքին արժանացած խմբի ծանօթ դէմքերի տպաւորիչ խաղը։

Չորեքշաբթի, մարտի 6-ին, Թատրոնը ծայրէց-ծայր լիքը հասարակութեան առաջ ներկայացվեց Գօրդինի մի նոր պիէսը՝ «Սօֆիա Ցինգերհուա» անունով։

Չը նայած որ այդ երեկոյ մասնակցում էին այնպիսի ուժեր, ինչպիսիք են՝ Պասխալովա, Բօրիսօվ, Բարատով, Կօլօսօվ, Ազարինա, Սէվէրօվա և այլն, չը նայած որ յիշեալ պիէսի բեմադրութեան աջողութեան համար իր ջանքը չէր խնայել տաղանդաւոր արուեստագէտ Բօրիսօվ, այնուամենայնիւ, պէտք է խոստովանել, որ Գօրդինի այդ նոր պիէսը ընդհանուր առմամբ թոյլ տպաւորութիւն է թողնում՝ համեմատած նրա «Միրրա Էֆրօս» կամ «Սատանա» պիէսների հետ։

«Սօֆիա Ցինգերհուաի» մէջ շօշափվում են հոգեբանական բնորոշ գծեր ու տրամադրութիւններ, որոնք տեղի ունեն հրէական ընտանիքներում և շրջաններում, գլխաւորաբար օրինական ու ապօրինի ամուսնական կապերի և որդեծնութեան շուրջը։

Պիէսի գլխաւոր առանցքն է կազմում Սօֆիա Ցինգերհուաը՝ հրէական ոչ հարուստ ընտանիքի մի չափահաս աղջիկ, որը ընդունակ է սիրելու բուռն կերպով, նուիրվելու ամբողջովին իր սիրոյ առարկային, սակայն, դժբաղդաբար, փոխադարձ յարատև սիրոյ բացակայութիւնը մի կողմից, հասարակութեան որոշ խաւերի բամբասանքներն էլ միւս կողմից՝ խրաւունք չեն տալիս նրան ուրիշների պէս վայելելու կեանքի բաղդաւորութիւնը, և նա, ստիպված, որոշում է հեռանալ իր հայրենի բնակավայրից՝ տանելով հետը իր անդրանիկ սիրոյ արդիւնք միակ զաւակին, 7—8-ամեայ մանկահասակ աղջկան։

Սօֆիայի դերում հանդէս եկաւ Պասխալօվա, որը իրան յատուկ վարպետութեամբ աշխատեց տալ ապերջանիկ աղջկայ և մօր հոգեկան առանձնայատուկ գծերը։

Հարուստ ձկնավաճառ Շտէմպէլի դերում Բօրիսօվ միանգամայն տիպիկ էր, և նա իր վերին աստիճանի շնորհալի ու աջող խաղով մեծ զուարճութիւն պատճառեց հասարակութեան։

Բաւականին տպաւորիչ էր Ազարինա՝ ձկնավաճառ Շտէմպէլի աղջկայ՝ Մանիչկայի դերում։ Նա իր մտածված խաղով հաւաքատօրէն ընդգծեց նահապետական սովորութեան ենթակայ միամիտ աղջկայ և ջերմ կերպով սիրող ամուսնու ընդհանուր յատկանիշները։

Գեղեցիկ էր մանկահասա օր. Կօզան Սօֆիա Ցինգերհուաի աղջկայ՝ Ժէնիչկայի փոքրիկ դերում։

Աջողված կարելի էր համարել և միւս դերակատարների խաղը։

Աւելորդ չենք համարում ասել, որ բոլոր դերակատարների գրիմներն ու հագուստները շատ համապատասխան բնոյթ էին կրում, համաձայն իրանց ստանձնած դերերի։ X.

—

Գանձակից մեզ հեռագրում են ամսիս 6-ից. «Տիկին Սիրանոյշի կազմած դերասանական խումբը հասաւ այստեղ։ Խումբն այստեղից ուղևորվելու է Թաւրիզ»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 17 փետրվարի

Մօտ 19 ամիս է, ինչ Թիֆլիսի հացավաճառների և ալիւրավաճառների միջև տեղի է ունենում մի տարօրինակ մրցումն, որից տուժում են երկուստեք։

Մենք ի մօտոյ ծանօթ լինելով գործի հանգամանքի հետ պարտք ենք համարում ասել, որ երկու կողմերը հաւասարապէս մեղաւոր են, որովհետև ճղճիմ կօպէկների համար ընդհանուրին են վնաս բերում։ Խնդիրս պարզելու համար պիտի ասեմ, որ մեր հացթուխների ընդհանուր թւի 10 %-ը իրանց համար ալիւր են գնում դրսից, գնված ալիւրի մի մասն էլ ուրիշներին են չնչին օգուտով և կամ իրանց գնած գնով վաճառում, որով ալիւրավաճառներին մի տեսակ մրցումն են յայտարարում. սրանից ստիպված ալիւրավաճառներն էլ իրանց հերթին հացթուխներին վնասելու դիտաւորութեամբ՝ քաղաքային ինքնավարութեան գործակալներին (սանտրա-տնտեսական) ալիւրի այնպիսի գներ են ցոյց տալու, որ վերջիններս էլ սրանից իրանց համար նիւթ կազմելով քաղաքային վարչութեանը հացի այնպիսի մի սակագին են առաջարկել տալիս, որպիսի սակագնով հաց վաճառելով հացթուխները բացէ ի բաց վնասվում են։

Օրինակ՝ ալիւրավաճառից գնել ես Կերչի № 3 б. ալիւրի պարկը 9 ր. 60 կ., տեղափոխութեան ծախքով 9 ր. 70 կ., մինչդեռ ալիւրավաճառը քաղ. վարչութեանը յայտնել է, որ վերոյիշեալ տեսակի ալիւրի պարկը արժէ 9 ր. 25 կ., եթէ սրա վրա էլ աւելացնենք № 3 ալիւրը, որը վերոյիշեալից 50 կ. աւել արժէ, այսինքն 10 ր. 20 կ., այն ժամանակ հարց պիտի տալ, թէ ով է մեղաւոր այսպիսի դրութիւն ստեղծվելու գործում։

Ես կասեմ, որ մեղաւոր են երկու կողմերն էլ հաւասարաչափ։

Ալիւրավաճառին ձեռնտու չէ 5 կամ 10 կ. օգուտով ալիւր ծախել, մինչդեռ ալիւրավաճառութեամբ պարապող հացթուխը 5—10 կ. օգուտ ստանալով ալիւր է ծախում հացավաճառներին։

Մենք, տեսնելով այս քայքայիչ մրցումը, շատ ու շատ մարդոց տները չը քանդելու համար, խորհուրդ ենք տալիս երկու հակառակ կողմերին, որ իրանց մէջ լուրջ քննադատութեան առարկայ դարձնեն այդ խնդիրը և մի համաձայնութեան գան, որով գալիք աւելի խոշոր վնասներից զերծ կը մնան, մանաւանդ այդպիսով օգնած կը լինեն խեղճ դասակարգին, որը պարտքերի տակ ճնշված է։

Յովհաննէս Կապլանեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Անգլիայում հաստատվեց օդագնացութեան մինիստրութիւն։

◆ Պարիզում սեղանաւորները նախագծում են հրատարակել մի ֆինանսական մեծ օրաթերթ ֆրանսիական ու ռուսական լեզուներով։ Դրամագլուխը կազմում է 20 միլիոն ֆրանկ։

◆ Օդեսայից տեղեկացրին Թէհրան, թէ էկս-շահ Մահմէդ-Ալին Պարիզ մեկնեց բացառապէս իր շաքարի հիւանդութիւնը բուժելու նպատակով։

◆ Մայրաքաղաքի թերթերը շարունակում են պնդել, թէ շուտով մասնակի վերաքննութեան է ենթարկվելու «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան գործը։

◆ Սենատոր Րէյնկէն սենատում պնդելու է նորից բժշկական քննութեան ենթարկել քննիչ Լրժինին և հարց է դնելու, թէ գիտակցութեան մէջ էր արդեօք նա «Դաշնակցութեան» գործի քննութեան ժամանակ։

◆ Պետերբուրգում վերստին խօսում են Կօկօվցէվի հրաժարվելու մասին։ Վերջին լուրերը ասում են, որ ներքին գործերի մինիստր Մակլակօվին բարձր շրջանները համարում են պետական նպատակները չը հասկացող անձն։

◆ Ռուսաց մինիստրների խորհրդի նախագահ Կօկօվցէվը մի փոքր տկարացել է։

◆ Կոմս Վիտտէն մեկնում է արտասահման։

◆ Ցօրելեանական նամականիշները շուտով գործածութեան կը հանվեն, սակայն առանց Բարձրագոյն Անձերի լուսանկարների,

◆ «Н. В.»-ն յայտնում է, որ կառավարութիւնը մտադիր չէ լոյս ընծայել որևէ փաստ Մանուխինի բէյլիզեայի հետևանքների մասին։ Կառավարութիւնը, շարունակելով իր քննութիւնը, պնդում է, թէ Լէնայի հանքի բանւորներն են նախայարձակ եղել պահակների վրա։

◆ Ներքին գործերի մինիստր Մակլակօվը մամուլի նախագծի վերակազմութեան մէջ մի կէտ է մտցրել այն մտքով, որ լրագիրը լոյս տեսնելուց երկու ժամ առաջ ներկայացվելու է գրաքննիչ ատեանին։

◆ Բ. Դուռը չէ կամենում հաշտվել այն իրողութեան հետ, թէ Ադրիանուպօլիսը կամովին յանձնելու անհրաժեշտութիւնը բղխում է պաշարողների աջողութիւնից և բերդում քաղցից ու հիւանդութիւններից սկսված մահացութիւնից։ Բ. Դուռը պատճառաբանում է, որ բերդը յանձնվելու է պատուաւոր պայմաններով սոսկ բերդապետ Շիւքրի-փաշայի անակնկալ հիւանդութեան պատճառով, որ այլևս անկարող է շարունակել հերոսական դիմադրութիւնը։

◆ Դաշնակից պետութիւնների վերջին պահանջները զայրացրին Թիւրք ղեկավար շրջաններին, որոնց մեծ մասը յամառութեամբ պահանջում է շարունակել պատերազմը։ Եւրոպական մեծ պետութիւնները — մանաւանդ Աւստրիան—իրանց կողմից յիշեալ պահանջները գտնում են փոքր ինչ չափազանցված։ Այս ամենի հիման վրա տեղեկացնում են, որ Լօնդօնի խորհրդակցութիւնը, անտես առնելով դաշնակիցների պահանջները, անկախօրէն մշակում է նոր պայմաններ հաշտութեան համար, որոնք և կը ներկայացվեն շուտով երկու կռւող կողմերին։

◆ Եւրոպական բոլոր մեծ պետութիւնները դէմ են դաշնակիցների պատերազմական տուգանքը Թիւրքիայից ստանալուն։ Միայն Ռուսաստանն է, որ կողմնակից է այդ պահանջին։

◆ Բօլգարական գեներալ Դիմիտրեվի անսպասելի Պետերբուրգ այցելը, ինչպէս հաղորդում են, նպատակ ունի բանակցել Թիւրքիայի Պետերբուրգի դեսպան Թուրխան-փաշայի հետ՝ հաշտութիւն կնքելու պայմանների մասին։ Ոմանք այդ այցը կապում են ռումին-բօլգարական վէճի հետ, որ դեռ հարթված չէ։

◆ Գերմանական «Berl. Tag.»-ը սպառնում է բալկանեան դաշնակիցներին ույժով հարկադրել նրանց չափաւորելու իրանց մեծ պահանջները։

◆ Թիւրքական «Ակ-Դէնիզ» շոգենաւը, որ Գալիպօլիից զօրք էր տեղափոխում, խորտակվեց Սև ծովում։ Զոհերի թիւը 3000-ից աւելի է։

◆ Թիւրք լրագիրների ասելով, Չինաստանից յօգուտ Թիւրք վիրաւորների փոխադրված է 15,000 րուբլի։

◆ Թիւրքական պաշտօնական «Թանին»-ը կատաղի արշաւանք է սկսել Բօսֆօրում միջազգային ռազմի նաւատորմի ներկայութեան դէմ։

◆ Մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները պաշտօնապէս յայտնեցին Չերնօգօրիային և Սերբիային, որ ի զուր են այն բազմաթիւ զոհաբերութիւնները, որ կատարվելու են Սկիւտարը ձեռք բերելու յոյսով։ Մեծ պետութիւնների վճիռը՝ միացնելու Սկիւտարը Ալբանիային՝ անխախտելի է։

◆ Սկիւտարին Ադրիանուպօլսի նըման ենթարկվում է վերջնական ռմբակոծութեան և հրդեհի մէջ է։

◆ Ամենակատաղի կերպով շարունակվում է Ադրիանուպօլսի վերջնական ռմբակոծութիւնը։ Բերդի ներսում տեղի են ունենում հարիւրաւոր մահացութեան դէպքեր քաղցից ու վարակիչ հիւանդութիւնից։ Թիւրք բերդապահ զօրքը լքված ու թուլացած է, և արդէն յուսահատութեան է հասել Եանինան անձնատուր լինելու տեղեկութիւնից։ Շիւքրի-փաշայի և Սավօվի ներկայացուցիչները արդէն մշակում են բերդի անձնատուր լինելու մասին պայմաններ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

6 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ 500 ր. տուգանքի ենթարկվեց «Р. Молва» լրագիրը։

Հօկտեմբերեանները Դումային նախագիծ ներկայացրին խուլիգանութեան դէմ կռւելու միջոցների մասին, առաջադիմականները՝ օրինագիծ՝ սենատի բարենորոգման մասին։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղային պանամային մեղսակից են չորս փաստաբան, 16 պաշտօնական անձն։ Քննութիւնը շարունակվում է։

ՉԸ ՀԱՍՑՎԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

4 եւ 6 մարտի

Իրկուտսկից—Զիլիբեանցին, Գրօզնիից Աղայեանցին, Գօրիսից — Շահնազարօվին, Վլադիվօստօկից — Քիշիմիշեվին, Պետերբուրգից—Դաւթեանին, Երևանից—Զաքօյանովին, Ախալքալաքից—Մեվսէեանցին, Եկատէրինօսլաւից Ստեփանօվին, Երևանից—Ազիզեանցին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ձեռ կարողանում տանել օղու եւ գինու հոտը

Սրանով հաստատում եմ, որ ես ընդունելով «Սիտրօվինը», կատարելապէս առողջացել եմ արբեցողութիւնից, և մինչև անգամ տանել չեմ կարողանում օղու, գինու հոտը, հետևաբար և յայտնում եմ Ձեզ իմ շնորհակալութիւնը։ Բոլոր իմ ընկերներին առաջարկում եմ Ձեր՝ ինձ բժշկող «Սիտրօվին» անունով դեղը։ Նա դեղատներում շատ էժան է։ Ցարգանքով առ Ձեզ Պ. Կասատէրին։ Նօվօչէրկօվ։
(П. 44508)

Ի Ն Տ Ե Լ Ի Գ Է Ն Տ

ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ

ցանկանում է ունենալ տնտեսուհու պաշտօն։ Հմուտ է նաև կարուձևին։ Հասցէ՝
Саратовъ, до востребованія, А. М. 151.
(օ. մ.) 6—

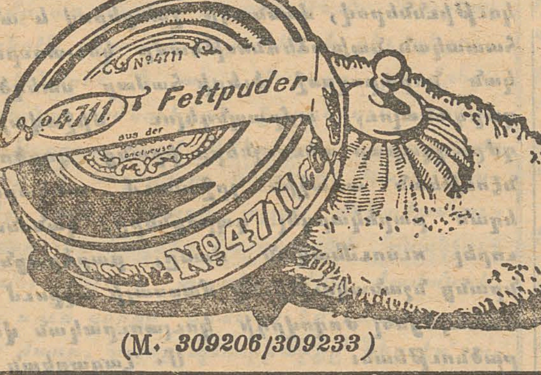

(M. 309206/309233)

Ճարպայի

շպարը

կաշուն ընդշացնում է, թաւշանման դարձնում եւ գեղեցկացնում։

Ֆէրդ. Միւլհէնս Պարֆիւմերիա № 4711

Օրինակը 30 կոպ.

Մատակ. Նորին Մեծ. Ռուսաց Բ. Դ. 2—2

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Սպէրմին-Պէլիով օգտվող հիւանդներին աշխատում են խաբել մեծախօսում բէկլամներով սերմային երկաթից պատրաստված հեղուկների մասին, ըստ որում այդ րէկլամների մէջ անամօթաբար խեղաթիւրում են փաստերը և ժամանցոյց են լինում եւրոպական գիտնականների անուան և աշխատութիւնների վրա, մինչդեռ այդ գիտնականները երբէք չեն տեսել այդ պրէպարատները։ Մենք մեր պարտքն ենք համարում նախազգուշացնել հիւանդներին այդ մաքլամներից, որովհետև նրանք՝ չունենալով ոչ մի առնչութիւն Սպէրմին Պէլի հետ՝ շատ անգամ պարունակում են իրանց մէջ հակաառողջական նիւթեր։

Նեվրաստենիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, խստէրիկայի, ենվրալգիայի, սակաւարիւնութեան, թոքախտի, սիֆիլիսի, սնդիկային թօկսութեան հետևանքների սրտի հիւանդութիւնների (շաղուծութիւն, սրտի անզօրութիւն, սրտի բաբախումն, պէբբոյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացումի, ալկօհոլիզմի, ողնաշարի հիւանդութեան, կարուածների, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեան, յոգնածութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ միայն Սպէրմին-Պէլի գործածութեամբ կարելի է հասնել այն փայլուն հետևանքների, որոնց մասին վկայում են ամբողջ աշխարհի յայտնի գիտնականները և բժիշկները գիտութիւնները։

Հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել **ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ** անուան վրա և մերժել բոլոր մաքլամները և կեղծիքները զանազան անուններով, որոնց անվտանգութեան մասին հրատարակված է առանձին բրօշիւր, որն ուղարկվում է ձրի՝ Սպէրմինի մասին նորագոյն գրականութեան հետ միասին։

ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ ԿԱՐԵԼԻ Է ՁԵՌՔ ԲԵՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ ԵՒ ԴԵՂԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ։

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ
Профессоръ Д-ръ ПЕЛЬ и С-ья
Поставщики Двора
ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА
С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
(П. 1467) 12—7

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ
Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդօյեվի
Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տէլէֆօն № 10—93.

Պ Ա Հ Ե Ս Տ Ո Ւ Մ Կ Ա Ն
Ց Ե Մ Ե Ն Տ — ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ ազգականում։ ՖՈՒՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան փուլ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏԻ մարմարեայ տեսակ և այլ տարեկ։ Աղիւսի սեփական գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն։ համար պատվերները կատարվում են շուտափոյթ։
(ու.) 7. 30—11

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎ ԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔՈՒ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։
Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, արաբերէն և լեհական լեզուներով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշտօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։
Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է մեկ տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնուհ յանձնել։
ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԵՍ-ԿՈՒՐՍԻ ԳՆԵՐՈՎ։
Տ Է Լ Է Ֆ Օ Ն № 67.

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный